

Nr 370.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen; given Stockholms slott den 21 mars 1919.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Med ändring av 2 kap. 3 § kyrkolagen stadgas som följer:

Konsistorium äge, då omständigheterna därtill föranleda, efter vederbörande församlings hörande, förordna, att i stället för föreskrivna ottesångs- och aftonsångsgudstjänster andra offentliga andaktsstunder skola hållas å lämplig tid och plats, så ock, där synnerliga skäl därtill äro, att sådana gudstjänster i viss omfattning må inställas. Vad nu är sagt gälle dock ej med avseende å juldagen, långfredagen, påskdagen, pingstdagen och böndagarna, ej heller beträffande ottesångsgudstjänst å adventsöndagen och nyårsdagen.

Härmed upphäves lagen den 27 oktober 1903, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen, samt lagen den 15 mars 1912, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
14 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet
anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren kyrkomötets
skrivelse den 18 juni 1918, nr 8, vari tillkännagivits, att kyrkomötet,
med bifall till en väckt motion, för sin del antagit följande förslag till

Lag,

innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Med ändring av 2 kap. 3 § kyrkolagen stadgas som följer:

Konsistorium äge, då omständigheterna därtill föranleda, efter veder-
börande församlings hörande, förordna, att i stället för föreskrivna otte-
sångs- och aftonsångsgudstjänster, andra offentliga andaktsstunder skola

hållas å lämplig tid och plats, så ock, där synnerliga skal därtill äro, att sådana gudstjänster i viss omfattning må inställas. Vad nu är sagt gälle dock ej med avseende å juldagen, långfredagen, påskdagen, pingstdagen och böndagarna, ej heller beträffande ottesångsgudstjänst å adventsöndagen och nyårsdagen.

Härmed upphäves lagen den 27 oktober 1903, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen, samt lagen den 15 mars 1912, innefattande ändring i 2 kap. 3° § kyrkolagen.

På statsrådets hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att lagrådets utlåtande över förslaget skulle för det ändamål, som omförmäles i § 87 regeringsformen, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Ur protokollet:
Adil Wifvesson.

TILL KONUNGEN.

I en vid kyrkomötet väckt motion, nr 21, har anförts följande:

»På senare tider hava på många orter i vårt land uppstått behov av särskilda offentliga andaktsstunder på andra platser inom församlingarna än i kyrkorna och på andra tider än gudstjänsttiderna. Det har mångenstädes visat sig omöjligt för prästerskapet att medhinna förrättandet av både sådana andakts-tunder och av före-krivna ottesångs- och aftonsångsgudstjänster. Och även annars har det understundom visat sig, att de prästerliga krafterna skulle kunna på ett mera fruktbarande sätt utnyttjas, än som låter sig göra, om i alla städer varje sön- och helgdag sådana gud-tjänster måste hållas. Genom lagen den 27 oktober 1903 och den 15 mars 1912 har i viss mån lämnats konsistorium befogenhet att avhjälpa nu berörda olägenheter. Det synes emellertid, som om denna konsistorii befogenhet borde kunna något vidga-s, särskilt beträffande rätt att i trän-gande fall förordna om inställande i viss omfattning av föreskrivna guds-tjänster av nu angivna slag.»

På grund härav har i motionen hemställts, att kyrkomötet ville för sin del antaga följande

Förslag

till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Med ändring av 2 kap. 3 § kyrkolagen stadgas som följer:

Konsistorium äger, då omständigheterna därtill föranleda, efter veder-börande församlings hörande förordna, att i stället för föreskrivna otte-sångs- och aftonsångsgudstjänster andra offentliga andaktsstunder skola hållas å lämplig tid och plats, så ock, där synnerliga skäl därtill äro, att så-dana gudstjänster i viss omfattning må inställas. Vad nu är sagt gälle dock ej med avseende å juldagen, långfredagen, påskdagen, pingstdagen och bönedagarne, ej heller beträffande ottesångsgudstjänst å adventsönda-gen och nyårsdagen.

Härmed upphäves lagen den 27 oktober 1903 innefattande ändring i

2 kap. 3 § kyrkolagen samt lagen den 15 mars 1912 innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Vidare har i en vid kyrkomötet väckt motion, nr 16, anförts följande:

»Enligt kyrkolagen kap. 2 § 3 skall i städerna aftonsång hållas varje predikodag. Lagen den 15 mars 1912 har härutinnan vidtagit den modifikation, att konsistorium äger på hemställan av vederbörande församling, med undantag för vissa uppgivna högtidsdagar, förordna om utbyte i vissa fall av aftonsångsgudstjänster mot andra i kyrkan hållna offentliga gudstjänster. I och med den nya löneregleringens införande har nu prästerskapet i somliga städer genom fastställd löneresolution fått sig ålagd en så stor predikoskyldighet på olika platser inom pastoratet, att det även med ansträngande till det yttersta av kropps- och själskrafter visat sig omöjligt för prästerna att varje predikodag hålla aftonsångsgudstjänst i stadens kyrka. Även där prästernas antal ökats, har detta ofta varit omöjligt, emedan gudstjänster just på aftonsångstid måst anordnas t. ex. i en skolkal i någon stadsdel eller i en avlägsen del av en landsförsamling. Därtill kommer ock mångenstädes nödvändigheten att anlita församlingsprästerna för bestridande av den viktiga andliga vården på sjukhus, fängelser och andra inrättningar, där gudstjänsten i regeln måste förläggas till sön- och helgdagar. Ännu svårare bliver förhållandet, där indragning av prästerliga tjänster skett eller kan befaras. I åtskilliga städer, vanligen mindre eller tämligen nyblivna sådana, hava ock trots lagens bestämmelser aftonsånger förut icke hållits eller varit till sitt antal begränsade. Det har varit omöjligt att anordna dem i den utsträckning lagen angiver. I ett känt fall har Kungl. Maj:t för längre tid sedan fastställt viss begränsning av aftongudstjänsternas antal. Men i åtminstone tvänne fall har Kungl. Maj:t nu förklarats sig icke kunna bifalla i sammanhang med ny lönereglerings genomförande gjord hemställan om inskränkning i aftonsångernas antal. Nödvändigheten av sådan inskränkning har i dessa fall legat i öppen dag, men kyrkolagens bestämmelse och lagen av den 15 mars 1912 ha tydligen av Kungl. Maj:t ansetts utgöra hinder för bifall.

En lag, som tager hänsyn till nu påpekade behov, synes vara nödvändig ju förr dess hellre.»

På grund av vad sålunda anförts, har i motionen föreslagits en så lydande bestämmelse:

»I de fall, då konsistorium finner den prästerskapet åliggande predikoskyldigheten icke medgiva, att aftonsångsgudstjänster eller d. remot svarande andra offentliga gudstjänster varje predikodag hållas i kyrkan, äge

konsistorium, på därom gjord hemställan, förordna om inskränkning i antalet av sådana gudstjänster.»

Till närmare belysning av de omständigheter, som föranlett framläggandet av förenämnda motion nr 16, vill kyrkomötet särskilt framhålla förhållandena härutinnan inom Alingsås pastorat. Detta pastorat består av sex församlingar, nämligen Alingsås stads- och landsförsamlingar samt Rödene, Bälinge, Ödenäs och Hemsjö församlingar. Kyrkornas antal är fem. I pastoratet äro anställda kyrkoherde, en komminister bosatt i Alingsås, en komminister bosatt i Hemsjö och en ständig adjunkt. I det av prästlönerregleringssakkunnige den 22 december 1915 avgivna förslaget till lönerreglering för pastoratets prästerskap hemställdes beträffande den prästerskapet åliggande predikoskyldigheten, att be-tämmelsen därom skulle erhålla följande lydelse: »Allmän gudstjänst skall uppehållas i pastoratets kyrkor, även om å lämplig plats vid Lyngared i den utsträckning och enligt den ordning, domkapitlet efter förslag av kyrkoherden bestämmer». Rörande konfirmationsundervisningen förekom intet särskilt stadgande i förslaget. I den av Eders Kungl. Maj:t den 20 juli 1917 fastställda lönerregleringsresolutionen åter förekrives i § 5: »Allmän gudstjänst skall uppehållas varje predikodag i Alingsås stadsförsamlings kyrka, Alingsås landsförsamlings kyrka och Hemsjö församlings kyrka, tre predikodagar av fyra i Ödenäs församlings kyrka och varannan predikodag i Bälinge församlings kyrka, och skall därjämte gudstjänst eller annan allmän andaktsstund hållas i Lyngared varannan predikodag samt i Västerbodarna och andra lämpliga platser inom pastoratet tillhopa minst fyrtio gånger om året, allt i den ordning, domkapitlet efter förslag av kyrkoherden bestämmer. Särskild konfirmationsundervisning skall växelvis av komministrarna meddelas i Lyngared för barn från Ödenäs församling, södra delen av Alingsås landsförsamling samt den närbelägna delen av Hemsjö församling; börande pastoratet för sådant ändamål tillhandahålla lokal samt bekosta densamma uppvärmning och städning.»

Till följd av dessa detaljerade bestämmelser rörande viss predikoskyldighet inom pastoratet hava svårigheter uppstått för fullgörande av den predikoskyldighet i övrigt, som följer av dels kyrkolagens föreskrifter i dess 2 kap. 3 § om aftonsång i städerna och dels nödvändigheten att uppehålla erforderliga gudstjänster eller andaktsstunder vid sjukhus och övriga allmänna inrättningar i staden.

De i motionen nr 16 påvisade svårigheterna beröra närmast förhållandena i städerna. Men givet är, att liknande svårigheter till följd av allt för detaljerade föreskrifter i lönerregleringsresolutionerna lätt kunna uppkomma även i landspastorat, särskilt om inom ett sådant pastorat finnas

ett eller kanske flera stadsliknande samhällen med sammanträngd befolkning och måhända även sjukhus, sanatorier eller andra allmänna anstalter, för vilka prästerskapets arbetstid och krafter måste tagas i an-pråk, eller ock — såsom i åtskilliga av de norrländska pastoraten är händelsen — befolkningen är van att vid vissa tillfällen samlas till större kyrkliga högtider vid pastoratets huvudkyrka, där då samtliga de i pastoratet anställda prästernas medverkan erfordras.

Till undvikande av dessa svårigheter anser kyrkomötet lämpligt om, såsom i ovannämnda motion nr 21 föreslås, i en särskild lag kunde stadgas rättighet för domkapitlet att i viss utsträckning inställa aftonsångsgudstjänsterna i städerna eller utbyta desamma mot andra gudstjänster eller allmänna andaktsstunder, som i vederbörande löneresolutionsresolution föreskrivits eller eljest kunna anses behöfliga. En sådan lagbestämmelse kunde lämpligen ansluta sig till de redan gällande författningar rörande utbyte av ottesång och aftonsång i städerna och med dessa sammanföras till en enda lag.

Men därjämte anser kyrkomötet nödvändigt, att de föreskrifter uti förevarande avseende, som av Eders Kungl. Maj:t meddelas i löneresolutionsresolutionerna, varda så avfattade, att de jämkningar, som med hänsyn till prästerskapet i övrigt påvilande predikoskyldighet eller av andra skäl kunna finnas nödiga för tjänstgöringsskyldighetens behöriga utövning å olika platser eller under olika tider av den giltighetsperiod löneresolutionen omfattar, må kunna av vederbörande domkapitel vidtagas utan hinder av alltför detaljerade bestämmelser i löneresolutionsresolutionerna.

Med anledning av vad sålunda blivit anfört får kyrkomötet i underdånighet

dels anmäla, att kyrkomötet, med bifall till förutnämnda motion nr 21, för sin del antagit följande

Förslag

till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Med ändring av 2 kap. 3 § kyrkolagen stadgas som följer:

Konsistorium äge, då omständigheterna därtill föranleda, efter vederbörande församlings hörande, förordna, att i stället för föreskrivna ottesång- och aftonsångsgudstjänster andra offentliga andaktsstunder skola hållas å lämplig tid och plats, så ock, där synnerliga skäl därtill äro, att sådana gudstjänster i viss omfattning må inställas. Vad nu är sagt gälle dock ej med avseende å juldagen, långfredagen, påskdagen, pingstdagen

och böndagarna, ej heller beträffande ottesångsgudstjänst å adventsöndagen och nyårsdagen.

Härmed upphäves lagen den 27 oktober 1903, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen, samt lagen den 15 mars 1912, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen;

dels ock med anledning av ovanberörda motion nr 16 anhålla, att de föreskrifter angående predikoskyldighet och konfirmationsundervisning, som anses böra av Eders Kungl. Maj:t meddelas i sammanhang med fastställandet av lönerogleringar för prästerskapet i de särskilda pastoraten, måtte så avfattas, att de jämkningar, som kunna befinnas nödiga för tjänstgöringsskyldighetens behöriga utövning å olika platser eller under olika tider av gällande lönerogleringsperiod, må kunna av vederbörande domkapitel vidtagas utan hinder av alltför detaljerade bestämmelser i lönerogleringsresolutionerna.

Stockholm den 18 juni 1918.

Underdånigst

På kyrkomötets vägnar:

NATHAN SÖDERBLOM.

A. v. Krusenstjerna.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen den
20 mars 1919.

Närvarande:

Justitieråden: GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet: PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 mars 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över av kyrkomötet för dess del antaget förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av kanslirådet i ecklesiastikdepartementet Carl Fredrik Teodor Vougt.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
21 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLENER,
Statsråden: PETERSSON,
              SCHOTTE,
              PETRÉN,
              NILSON,
              LÖFGREN,
              friherre PALMSTIERNA.
              RYDÉN,
              THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet
anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren lagrådets den
20 mars 1919 avgivna utlåtande över ett den 14 i samma månad till
lagrådet remitterat förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 §
kyrkolagen; och hemställde föredraganden, att detta förslag, som av lag-
rådet lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, före-
läggas riksdagen till antagande.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen bifalla; och
skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta proto-
koll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Sandström.
